

**การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม
The Integration Teaching Method of Phra Brahmmapundit
(Prayoon Dhammacittô) and Bloom's learning behavior**

ผศ.ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ¹

อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน¹

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹

Asst. Prof. Dr. Niwes Wongsuwan¹

Lecturer, Department of Curriculum and Instruction¹

Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹

Email: Niwes2000@gmail.com¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) ในครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) 3) เพื่อการบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) ตามหลัก เช่น การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ Learning to Know เรียนเพื่อรู้, การศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถภาพ Learning to Do เรียนเพื่อใช้ทำงาน, การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ Learning to Live Together เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันฉันทิมิตร และการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษยภาพ Learning to be คือพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย พบว่า : วิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) พบว่า เป็นแบบ 1) แบบสาक्षाหรือสนทนา ประกอบด้วยขั้นตอนการรับข้อมูล (สุตมยปัญญา) และการคิดค้นวิเคราะห์ข้อมูล (จินตามยปัญญา) วิธีคิดก็คือโยนิโสมนสิการ 2) แบบบรรยาย ให้สกัดความรู้จากข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง 3) แบบตอบปัญหา ให้มองความจริงรอบด้านทุกแง่มุม 4) แบบวางกฎข้อบังคับ ใช้ปัญญาคือความรู้ต้น รู้คน รู้งาน รู้วิชาการ นั่นคือรู้รอบและรู้กว้างขยายไปครอบคลุมโลกภายนอก เป็นการวางกฎให้กับตัวเอง

วิธีการสอนของบลูม (Bloom) พบว่า เป็นแบบ 1) วิธีเร่งเร้า กระตุ้น และดึงดูดความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียน 2) วิธีบอกวัตถุประสงค์ ให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียน 3) วิธีทบทวนความรู้เดิม กระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น 4) นำเสนอเนื้อหาใหม่ โดยพิจารณาลักษณะของ

ผู้เรียนเป็นสำคัญ 5) ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนใหม่ผสมผสานกับความรู้เก่า 6) กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม 7) ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้นำสนใจขึ้นและสอดแทรกอยู่ตามบทต่าง ๆ เป็นการทบทวนความรู้ 8) การประเมินผลการแสดงออก เป็นการทดสอบความรู้ใหม่ 9) สรุปและนำไปใช้เป็นส่วนสำคัญในขั้นตอนสุดท้ายที่บทเรียนจะต้องสรุปมโนคติของเนื้อหา

คำสำคัญ: บูรณาการ, วิธีการสอน, พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), บลุ่ม

Abstract

The research “The Integration Teaching Method of Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacittô) and Bloom’s learning behavior” was a Documentary Research. The objectives were 1) To study teaching Method of Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacittô) 2) To study Bloom’s learning behavior. 3) To Integrate teaching method of Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacittô) and Bloom’s learning behavior. There were according to Learning to Know, Learning to Do, Learning to Live Together and Learning to be for perfectly human development as set.

The result found that: Teaching Method of Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacittô) found that patter 1) for Dhamma talking or conversation consist of data for listening and analyzing data for thinking that mean Yonisomanasikarn. Patter 2) for description by sprint knowledge off from information by one-self. Patter 3) for problem by look for the truth all around. Patter 4) for rule by using wisdom mean one-self man work academic. There were mean knowing and how wide until cover outside by setting rule for one-self.

Bloom’s behavior method found that patter 1) motivation activate and inviting for those who be inquisitive. Patter 2) Telling the objective for learners according to chapter. Patter 3) Revising original knowledge then motivate learners selecting new matter by quickly. Patter 4) to present new matter by considering for child-center. Patter 5) for guideline learning for learners until they could mixt between new and old knowledge. Patter 6) to motivate learning feedback by cooperation. Patter 7) to feedback the interesting as concern with others chapters to be evaluate. Patter 8) for action evaluate by new testing. Patter 9) for conclusion and take for an important using as finally accordance with mind-mapping concept.

Keywords: Integration, Teaching Method, Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacittô), Bloom

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสอนอย่างที่พระพุทธองค์ทรงใช้ฝึกฝนพระสาวกของพระองค์ อย่างนายเกสี (อง.จตุกก.(ไทย) 21/111/169-171) ใช้วิธีฝึกม้า 4 วิธี คือ (1) นุ่มนวล (2) รุนแรง (3) ทั้งนุ่มนวลและรุนแรง และ (4) ฆ่าทิ้ง โดย คำว่า นุ่มนวลนั้น หมายถึง การอธิบายชี้คุณหรืออานิสงส์ แต่บางคนต้องดูว่ากล่าว ตำหนิโทษกันบ้าง บางคนใช้วิธีผสมผสานทั้งชี้คุณและชี้โทษ ฉะนั้นครูอาจจะต้องใช้วิธีรุนแรงคือลงโทษเด็กบ้าง ถ้าจำเป็น อย่าให้หย่อนหรือตึงเกินไป คือ ตั้งเป้าหมายไว้ว่าต้องการอบรมเด็กให้อะไรเป็นเกณฑ์ ในการตัดสินใจว่าจะจัดการกับเด็กแต่ละคนอย่างไร ไม่ให้เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่เด็กคนอื่น ครูจะทำได้ดีต่อเมื่อครูเองมีคุณธรรมอย่างที่เราเรียกว่า กำราบคนที่ควรกำราบ ยกย่องคนที่ควรยกย่อง (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549 : 43)

คุณธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่จะป้องกันการถูกตรวจสอบ จากเด็กได้ว่าถ้าดีจริงทำไมครูจึงไม่ทำตามที่คุณครูสอน การสอนต้องสอนให้รู้ ทำให้ดู และก็เป็นอยู่ให้เห็น สอนให้รู้เพราะครูมีปรีชาญาณ คือทฤษฎี ทำให้ดูเพราะครูมีปฏิบัติ คือปฏิบัติเอง และอยู่ให้เห็นเพราะครูได้เห็นผลด้วยตัวเอง ในยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ครูอาจารย์ต้องสอนวิธีการค้นคว้าและวิเคราะห์เลือกเฟ้นข้อมูลข่าวสารด้วย วิธีการนี้เรียกว่าโยนิโสมนสิการ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2547 : 38) เพื่อให้เด็กได้รู้จักแยกแยะ และค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองเพื่อเป็นเครื่องมือในการนำไปใช้ในชีวิตร เป็นการมุ่งให้ผู้เรียน (เด็ก) ได้ปัญญาทั้งสามประการ คือ สุตมยปัญญา (ความรู้เกิดจากการรับข้อมูลข่าวสารหรือรู้จำ) จินตามยปัญญา (ความรู้เกิดจากการ คิดหรือรูคิด) และภาวนามยปัญญา (ความรู้เกิดจากการทำหรือรู้ทำ)

หน้าที่ของบริษัท 4 คืออะไร ก่อนพระพุทธเจ้าปรินิพพานได้ประกาศหน้าที่ของบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ไว้ 4 ประการ ด้วยกันคือ

1. ศึกษาธรรมะ
2. ปฏิบัติธรรมะ
3. เผยแผ่ธรรมะ
4. ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต, ป.ธ.9, Ph.D.), 2558 : 26)

การที่นักเผยแผ่พระพุทธศาสนา นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปแสดงให้ผู้อื่นฟังได้รู้ได้เข้าใจ และพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมาถึงทุกวันนี้ นอกจากพุทธธรรมแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เทคนิควิธีการของผู้ส่งสารด้วย การสอนที่จะได้ผลดีคือนอกจากให้เกิดความเข้าใจแล้ว จะต้องให้เกิดความรู้ความรูสึกมองเห็นคุณค่าความสำคัญ จนมีความเลื่อมใสศรัทธาที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติด้วย ผลสำเร็จอย่างหลังเป็นสิ่งสำคัญมากและมักจะทำให้ยากกว่าผลสำเร็จอย่างแรก เพราะต้องการคุณสมบัติเทคนิค และวิธีการสอน ประกอบในการสอนไปด้วย รวมไปถึงการใช้ภาษาและวิธีการนำเสนอ โดยวิธีการเชื่อมโยงเหตุการณ์หรือ

สถานการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบันเข้าสู่ห้วงข้อธรรมที่จะนำเสนอ หรือการนำพุทธธรรมมาประยุกต์เข้ากับยุคสมัย โดยยังคงไว้ซึ่งสาระและคุณค่าของพุทธธรรมที่มีอยู่เดิมในพระไตรปิฎก

วิธีสอน อุบายและกลวิธีต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการสอน เพราะช่วยเป็น “สื่อ” หรือเป็นอุปกรณ์ในการเรียนการสอน และเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วและดีขึ้น การที่จะชี้ให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมหรือเสนอความคิดเห็น แก้ไขปรับปรุงในเรื่องต่าง ๆ เพื่อชักจูงโน้มน้าวจิตใจประชาชนให้ประพฤติตามหลักธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสุขสงบในสังคมผู้สอนคือครูอาจารย์จะต้องเป็นกัลยาณมิตร คือเป็นผู้ชี้แนะที่ถูกต้องให้ ถ้าชี้แนะผิด ๆ ก็อาจพาไปบอกทางหรือผิดพลาดไปได้ อย่างไรก็ตาม บทบาทของครูอาจารย์อยู่ที่ “ชี้แนะแนวทาง” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546 : 733-824) ประเทศไทยได้นำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและความเป็นมาของพระพุทธเจ้า มาบรรจุไว้ในหลักสูตรทางการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษา และนักการศึกษาทั้งในฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ ต่างได้เสนอแนะแนวทางการประยุกต์หลักธรรมของพระพุทธศาสนาใช้ในการจัดการศึกษา ได้แก่ การเสนอพุทธวิธีในการสอน (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2540 : 4)

ในปัจจุบันการบูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม ได้ถูกนำไปเสนอให้เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนทางด้านการศึกษ สามารถพบได้จากงานเขียนของนักการศึกษาฝ่ายบรรพชิตผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางด้านการศึกษาของสงฆ์และเชื่อมโยงกับการศึกษาของฝ่ายคฤหัสถ์ด้วยเช่นกัน คือ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) สามารถศึกษาแนวคิดของท่านได้จากผลงานที่พิมพ์เผยแพร่มากมาย ได้แก่ ขอบฟ้าแห่งความรู้ กับผลงานด้านการศึกษา (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548 : 7) โรงเรียนวิถีพุทธเพื่อสังคมไทยและทิศทางการศึกษาไทย (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2547 : 25-34) โดยได้นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ เรียกว่า จตุสดมภ์ของการศึกษา (Four Pillars of Education) ประกอบด้วย

- 1) การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ (Learning to Know)
- 2) การศึกษาเพื่อการพัฒนาสมรรถภาพ (Learning to do)
- 3) การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ (Learning to live)
- 4) การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษยภาพ (Learning to be)

แนวทางนี้มีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ กายภาวนา (การพัฒนาทางกาย) สីลภาวนา (การพัฒนาทางสังคม) จิตภาวนา (การพัฒนาทางจิต) ปัญญาภาวนา (การพัฒนาทางปัญญา) ซึ่งการศึกษาจะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้จำเป็นต้องมีองค์ประกอบจตุสดมภ์ของการศึกษานี้

จากสภาพการณ์ในปัจจุบันจะพบว่า สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและอย่างรวดเร็ว บางครั้งกระแสความเปลี่ยนแปลงทำให้การรับข่าวสารข้อมูลมากเกินไปจนทำให้เราต้องเลือกข้อมูล

ข่าวสารที่จำเป็นและสำคัญ ๆ เพื่อได้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนตั้งนั้นการพิจารณา วิเคราะห์ แยกแยะข่าวสารต่าง ๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เยาวชนจะต้องเป็นผู้คิดเป็น กล่าวคือ การคิดเป็นการใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจปัญหา รวมทั้งให้มีการคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาเพื่อที่จะตอบรับสิ่งที่เกิดขึ้น ในการพัฒนาศักยภาพการคิดของเด็กเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่นานาประเทศกำลังจับตามองและให้ความสำคัญสูงสุดในการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะความคิดหรือความคิดสร้างสรรค์

ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางด้านความคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาเป็นอันดับแรก เพราะพื้นฐานทางการเรียนที่สำคัญทุกวิชาไม่ใช่อยู่ที่การท่องจำเป็นอย่างเดียว ถึงแม้คนที่มีความรู้ความจำอย่างมาก แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นับเป็นการสูญเสียเปล่าทางการศึกษา สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัญหาที่เราากำลังประสบกันอยู่ เพราะระบบการศึกษาทั้งจุดประสงค์ การเรียนการสอน กิจกรรม ตลอดจนการวัดผลประเมินผล เน้นการท่องจำเนื้อหาที่สอนให้กับเด็กจนเกินไป ไม่สามารถพิจารณาถึงสิ่งที่ตนเองได้รับ กังวล กังวลกับคะแนนที่เป็นสิ่งสมมติอย่างหนึ่งเพื่อมาวัดคุณภาพหรือระดับการศึกษาของตน การที่เราจะให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนนั้น เราสามารถสอนให้เด็กรู้จักคิด และนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณค่าการสอนคิดเป็นเรื่องยากถ้าครูรู้จักคิด และนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณค่าการสอนคิดให้เป็นไม่ใช่เป็นเรื่องยากถ้าครูหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทำความเข้าใจและเปิดใจกว้างให้รับกับสิ่งที่เกิดขึ้นจะทำให้การศึกษาในเรื่องของการคิดเกิดขึ้นได้

ในปี ค.ศ. 1965 บลูม (Bloom) และคณะ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้หรือพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ว่ามีลักษณะเป็นกระบวนกรทางปัญญาที่เป็นลำดับขั้น (Benjamin Bloom's Taxonomy of Educational Objectives) และจะค่อย ๆ เพิ่มความซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงขั้นสุดท้าย ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะและความเชี่ยวชาญจากเนื้อหาที่ได้ เป็นผลทำให้มีความสามารถการคิดขั้นพื้นฐานไปสู่การคิดระดับสูงได้ นักเรียนจะเข้าใจเนื้อหาสาระได้อย่างชัดเจน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุและผล หลักการ ประเด็นย่อยสู่ประเด็นใหญ่ และแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ในที่สุด พฤติกรรมการศึกษา เป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนหรือบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จำเป็นต้องทราบรายละเอียดของจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกันทุกฝ่ายจากบลูมและคณะ ได้จำแนกพฤติกรรมทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) 2) พฤติกรรมด้านจิตพิสัย (Affective Domain) 3) พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ดังนั้น จึงจำเป็นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวัดผลการศึกษาต้องเข้าใจถึงพฤติกรรมทางการศึกษาอย่างถ่องแท้ เพื่อจะได้นำไปจำแนกให้ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในแต่ละด้านให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษา

ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ได้มีการศึกษาวิเคราะห์เทคนิค และวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) ตลอดถึงเนื้อหาและวิธีการที่ใช้สอนต่อพุทธบริษัทตามสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระภิกษุสามเณรรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสอนพระพุทธศาสนาทั่วประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการสอนพุทธศาสนา โดยนำพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) ซึ่งเป็นวิธีการสอนแบบทฤษฎีตะวันตก มาใช้ให้เกิดการบูรณาการวิธีการสอนที่สามารถนำไปใช้ในการสอนปัจจุบันเป็นวิธีการสอนที่เพิ่มขึ้นเป็นทางเลือกในการนำไปสอนได้

2. คำถามวิจัย

- 2.1 วิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) มีวิธีการสอนอย่างไร
- 2.2 พฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) เป็นอย่างไร
- 2.3 บูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) เป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษาวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต)
- 3.2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom)
- 3.3 เพื่อการบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom)

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ในการศึกษาวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) เอกสารที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยพระไตรปิฎก หนังสือ เอกสาร ผลงานเขียนของ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) และพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom)

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

- 1) ประวัติและผลงานของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต)
- 2) แนวคิดและวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต)
- 3) พฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom)

4.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2564 ถึง เดือนมิถุนายน 2565 รวมระยะเวลา 8 เดือน

5. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

5.1 การบูรณาการ หมายถึง วิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม เชื่อมผสมประสานให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในวิธีการสอนที่ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม ได้นำเสนอเป็นแนวทางในการสอน

5.2 วิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) หมายถึง วิธีการสอนในหัวข้อของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) คือ 1) การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ 2) การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ 3) การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และ 4) การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษยภาพ และวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าที่พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้นำมาใช้ในการสอน คือ 1) แบบสากัจฉาหรือสนทนา 2) แบบบรรยาย 3) แบบตอบปัญหา และ 4) แบบวางกฎข้อบังคับ

5.3 พฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม หมายถึง พัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาของนักเรียน ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยผลที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน ได้แก่

(1) **ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain)** หมายถึง พฤติกรรมด้านสมองเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ความคิด ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญา และพฤติกรรมทางพุทธิพิสัยมี 6 ระดับ ได้แก่ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

(2) **ด้านจิตพิสัย (Affective Domain)** หมายถึง พฤติกรรมด้านจิตใจค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทศนคติ ความเชื่อ ความสนใจและคุณธรรม พฤติกรรมด้านนี้อาจไม่เกิดขึ้นทันทีที่ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและสอดคล้องที่ดึงดูดใจอยู่ ตลอดเวลาจะทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้ ด้านจิตพิสัยจะประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย ๆ 5 ระดับ ได้แก่ การรับรู้ การตอบสนอง การเกิดค่านิยม การจัดระบบ และบุคลิกภาพ

(3) **ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)** หมายถึง พฤติกรรมด้านกล้ามเนื้อประสาท พฤติกรรมที่บ่งถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญ ซึ่งแสดงออกมาได้โดยตรงโดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย ๆ 5 ชั้น ได้แก่ การรับรู้ การกระทำตามแบบหรือเครื่องชี้แนะการหาความถูกต้อง การกระทำอย่างต่อเนื่อง การกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ

6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

6.1 ผลการวิจัยทำให้ทราบวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

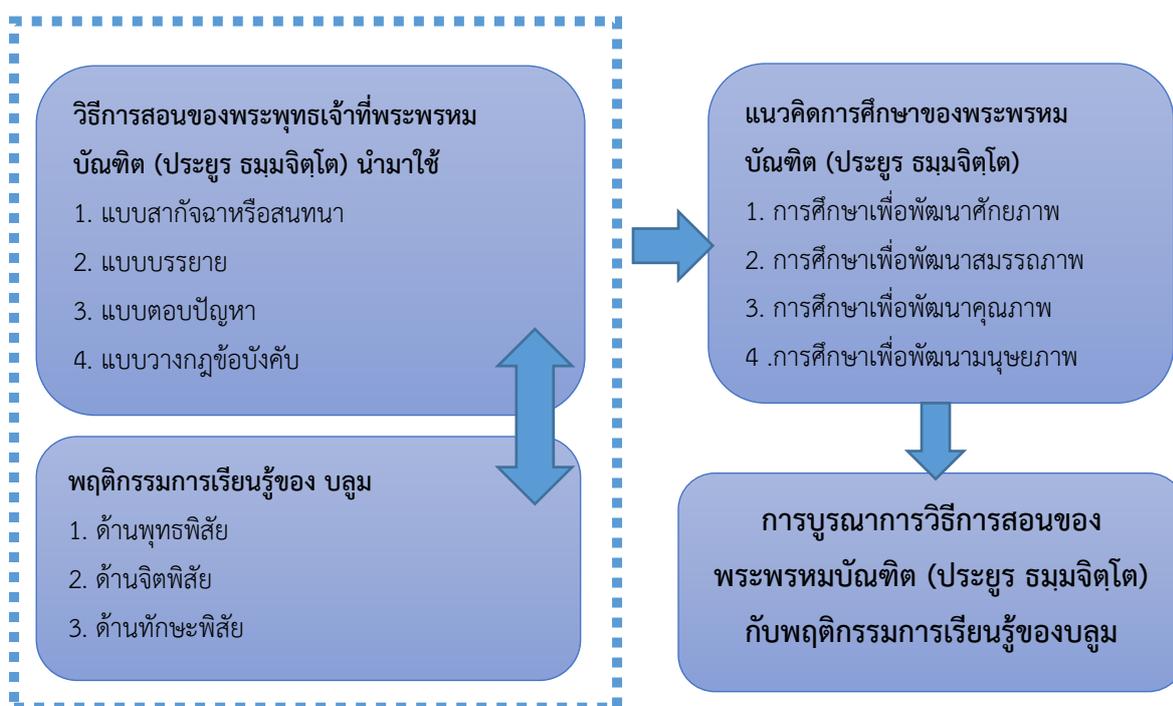
6.2 ผลการวิจัยทำให้ทราบวิธีการสอนของบลูม (Bloom)

6.3 ผลการวิจัยทำให้ทราบการบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom)

6.4 ผลการบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) ครั้งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนของครูผู้สอนได้

7. กอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดทำวิจัย เรื่อง การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) ในครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และแบบคุณภาพ ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) เพื่อการวิจัยไว้ ดังนี้

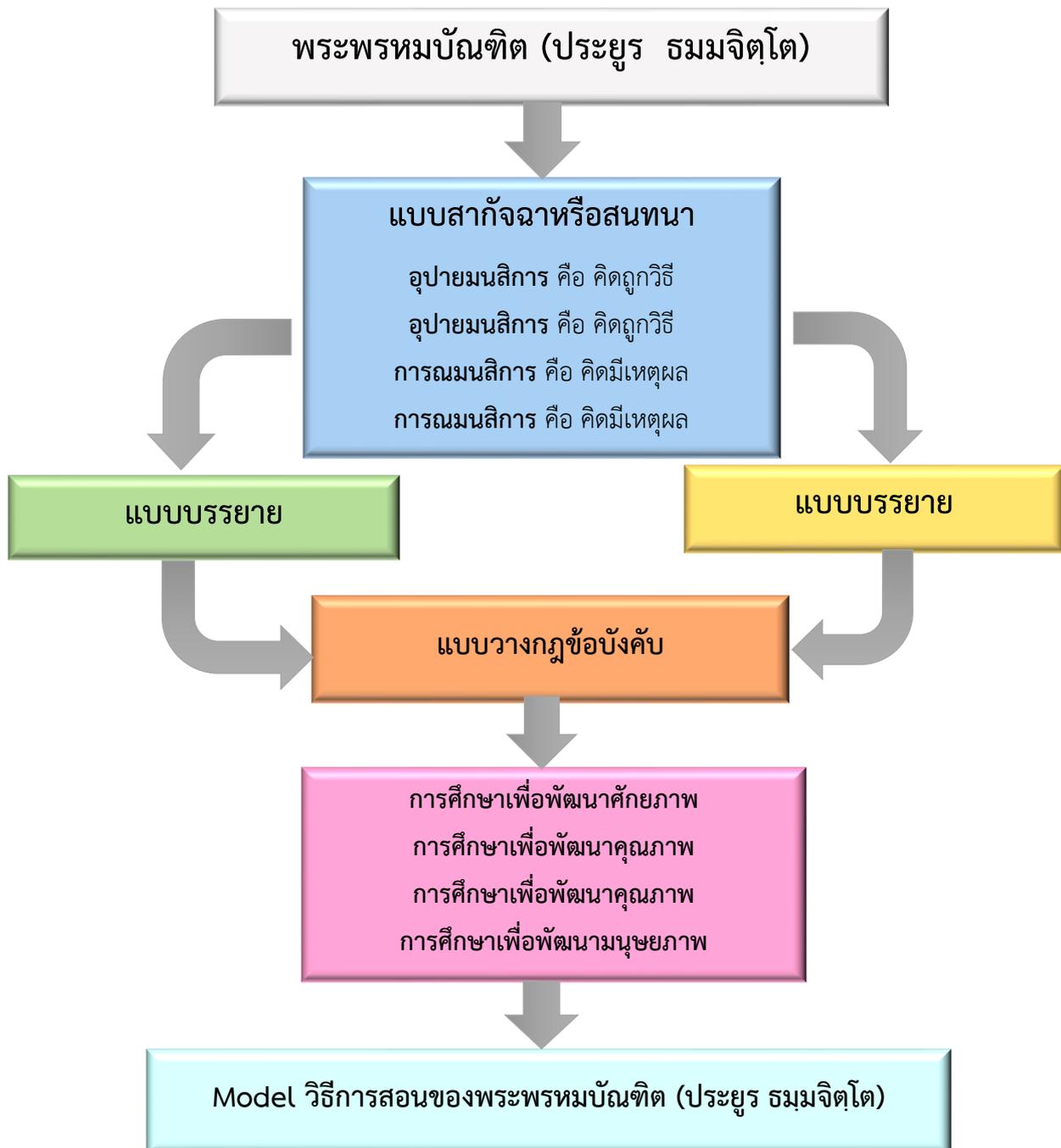

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

8. การวิเคราะห์ Model วิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom)

8.1 Model วิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) การวิเคราะห์ Model พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้นำมาใช้ในการสอน ประกอบด้วย 1) แบบสากัจฉาหรือสนทนา 2) แบบบรรยาย 3) แบบตอบปัญหา และ 4) แบบวางกฎข้อบังคับ และเพื่อสรุปโยงไปสู่ Model วิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต ดังนี้

วิเคราะห์ Model วิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต

แผนภาพที่ 2 Model วิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

8.2 Model วิธีการสอนกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) Model การวิเคราะห์พฤติกรรมวิธีการสอนของบลูม (Bloom) ประกอบด้วย 1) วิธีเร้ากระตุ้นและดึงดูดความสนใจ 2) วิธีบอกวัตถุประสงค์ 3) วิธีทบทวนความรู้เดิม 4) นำเสนอเนื้อหาใหม่ 5) ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ 6) กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน 7) ให้ข้อมูลย้อนกลับ 8) การประเมินผลการแสดงออก 9) สรุปและนำไปใช้ ดังจักแสดงด้วยภาพ Model Mapping ดังนี้

วิเคราะห์ Model การวิเคราะห์พฤติกรรมวิธีการสอนของบลูม (Bloom)

Model วิธีการสอนกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom)

แผนภาพที่ 3 Model วิธีการสอนกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูมของ Bloom

9. สรุปผลการวิเคราะห์การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอนของบลูม (Bloom)

9.1 สรุปวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

(1) แบบสากัจฉาหรือสนทนา การศึกษาต้องประกอบด้วยขั้นตอนการรับข้อมูล (สุตมยปัญญา) และการคิดค้นวิเคราะห์ข้อมูล (จินตามยปัญญา) วิธีคิดก็คือโยนิโสมนสิการ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ทั้งปรโตโฆสะ

และโยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความรู้เห็นถูกต้องตามความจริงคือสัมมาทิฐิ โยนิโสมนสิการ ถูกต้องแบบคาย มนสิการแปลว่าทำไว้ในใจ โยนิโสมนสิการหมายถึงการทำไว้ในใจโดยแบบคายหรือการคิดเป็น ถูกต้องตามความเป็นจริงโดยอาศัยการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและคิดเชื่อมโยงตีความข้อมูล

(2) **แบบบรรยาย** ข้อมูลข่าวสารเหมือนกับปลาในน้ำ แทนที่ครูอาจารย์จะช่วยจับปลาขึ้นให้ศิษย์ พวกเขาควรสอนวิธีจับปลาเพื่อให้ศิษย์ไปจับปลาเอง นั่นคือครูอาจารย์ควรสอนวิธีการศึกษาค้นคว้าวิจัย ข้อมูลข่าวสารให้กับศิษย์เพื่อว่าศิษย์จะได้ใช้วิธีการนั้นไปแสวงหา และสกัดความรู้จากข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง การสอนให้เด็กคิดหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อเด็กมากกว่า เพราะเด็กจะใช้วิธีการ คิดนั้นไปแก้ปัญหาในอนาคต ครูจึงควรสอนวิธีแสวงหาปัญญาให้เด็ก เมื่อมีปัญญาก็จะหาทรัพย์ได้ไม่ยาก

(3) **แบบตอบปัญหา** พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มองความจริงรอบด้านทุกแง่ทุกมุม พระธรรมเทศนา เรื่องปัญญาต้องคู่กับกรุณา จึงจะพาชาติรอด เป็นแนวทาง แทนที่จะโทษกันไปโทษกันมา ควรกลับมาพิจารณา ที่ตัวเราเอง ดังนั้นจึงน่าจะสรุปได้ตรงนี้ว่า ลำพังปัญญาอย่างเดียวไม่สามารถนำพาประเทศชาติให้รอดปลอดภัย ได้ ต้องมีความกรุณาควบคู่ไปด้วย คนของประเทศชาติจึงจะมีคนเก่ง ที่ยอมเสียสละเพื่อคนอื่น เราต้องฝึกถอน ใจออกจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วมองย้อนกลับไปแบบคนนอก

(4) **แบบวางกฎข้อบังคับ** ปัญญาคือความรู้สึกและรู้รอบที่ารู้สึกคือรู้เรื่องตัวเองด้วยการมองเห็น ด้านที่รู้ว่ารู้รอบคือรู้โลกภายนอกรอบตัวเรา ตัวเราเองเป็นเรื่องที่ต้องรู้สึก ความรู้ตนเป็นจุดเริ่มต้นได้ตาม หลักการที่ว่า *อตตฺตา หิ อตตโน นาโถ* ตนแลเป็นที่พึ่งของตน เมื่อรู้ตนแล้วก็รู้สิ่งที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงกับตนเอง ตามลำดับของการรู้ตน รู้คน รู้งาน รู้วิชาการ นั่นคือรู้รอบและรู้กว้างขยายไปครอบคลุมโลกภายนอก เป็นการ วางกฎให้กับตัวเอง

9.2 สรุปวิธีการสอนของบลูม (Bloom)

(1) **วิธีเร่งเร้า กระตุ้น และดึงดูดความสนใจ** การจูงใจและเร่งเร้าให้ผู้เรียนอยากเรียน กระตุ้น หรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกับบทเรียนและเนื้อหาที่จะเรียน ตามหลักจิตวิทยาแล้วผู้เรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนสูงย่อมจะเรียนได้ดีกว่าผู้เรียนที่มีแรงจูงใจน้อยหรือไม่มีแรงจูงใจเลย ดังนั้นก่อนที่จะเริ่มการนำเสนอ เนื้อหาบทเรียน ควรมีการจูงใจและเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียน ควรมีการจูงใจและเร่งเร้าความ สนใจให้ผู้เรียนอยากเรียนด้วยการใช้ภาพ แสง สี เสียง หรือใช้สื่อประกอบกันหลาย ๆ อย่าง

(2) **วิธีบอกวัตถุประสงค์** บอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียน การที่ผู้เรียนได้ทราบถึง จุดประสงค์ของบทเรียนล่วงหน้าทำให้ผู้เรียนสามารถมุ่งความสนใจไปที่เนื้อหาบทเรียนที่เกี่ยวข้อง นับว่าเป็น ส่วนสำคัญยิ่งต่อกระบวนการเรียนรู้ การที่ผู้เรียนทราบถึงขอบเขตของเนื้อหาอย่างคร่าว ๆ จะช่วยให้ผู้เรียน สามารถผสมผสานแนวความคิดในรายละเอียดหรือส่วนย่อยของเนื้อหาให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับเนื้อหาใน ส่วนใหญ่ได้

(3) วิธีทบทวนความรู้เดิม การทบทวนความรู้เดิมช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น รูปแบบการทบทวนความรู้เดิมในบทเรียนบนเว็บทำได้หลายวิธี เช่น กิจกรรมการถาม-ตอบคำถาม หรือแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนอภิปรายหรือสรุปเนื้อหาที่ได้เคยเรียนมาแล้ว ตามหลักของโครงสร้างทางปัญญา ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม การทบทวนความรู้เดิม อาจอยู่ในรูปแบบของการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดย้อนหลังถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้มาก่อนหน้านี้ก็ได้ การกระตุ้นดังกล่าวอาจแสดงด้วยคำพูด คำเขียน ภาพ หรือผสมผสานกันแล้วแต่ความเหมาะสม

(4) นำเสนอเนื้อหาใหม่ ผู้สอนพิจารณาลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้การนำเสนอบทเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด หลักสำคัญในการนำเสนอเนื้อหาใหม่ของบทเรียนก็คือ ใช้ตัวกระตุ้นที่เหมาะสมในการเสนอเนื้อหาใหม่ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้การรับรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับคำอธิบายสั้น ๆ ง่าย แต่ได้ใจความ การใช้ภาพประกอบจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้นและมีความคงทนในการจำได้ดีกว่าการใช้คำอธิบายเพียงอย่างเดียว

(5) ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ การชี้แนะให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนใหม่ผสมผสานกับความรู้เก่า ที่เคยได้เรียนไปแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วและมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น พยายามค้นหาเทคนิคที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาใช้ในการศึกษาความรู้ใหม่และหาวิถีทางที่จะช่วยให้การศึกษาคำถามของผู้เรียนนั้นมีความกระฉับกระเฉงที่สุดเท่าที่จะทำได้ กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเองโดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมคิด ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การถามให้ผู้เรียนตอบ การเรียนรู้ที่กระฉับกระเฉง ชัดนั้น ทางเดียวที่จะเกิดขึ้นได้ก็คือการที่ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความในเนื้อหาใหม่ลงบนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์เดิม รวมกันเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่

(6) กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ร่วมกิจกรรมในการเรียน การกระตุ้นการตอบสนองนี้มักจะออกมาในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดและการปฏิบัติในเชิงโต้ตอบ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้เรียนแสดงถึงความเข้าใจในสิ่งที่กำลังเรียน ผู้เรียนสามารถมีกิจกรรมร่วมในบทเรียนได้หลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น เลือกกิจกรรม และปฏิสัมพันธ์กับบทเรียน กิจกรรมเหล่านี้เองที่ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย เมื่อมีส่วนร่วม ก็มีสมาธิหรือติดตามบทเรียน ย่อมมีส่วนผูกประสานให้ความจำดีขึ้น

(7) ให้ข้อมูลย้อนกลับ ขั้นตอนนี้บทเรียนควรให้ผลย้อนกลับหรือการให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้เรียนเกี่ยวกับความถูกต้องและระดับความถูกต้องของคำตอบนั้น ๆ การให้ผลย้อนกลับถือว่าเป็นการเสริมแรงอย่างหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน พยายามสอดแทรกเนื้อหาความรู้เดิม แต่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้น่าสนใจขึ้นและสอดแทรกอยู่ตามบทต่าง ๆ เพื่อเป็นการทบทวนความรู้

(8) การประเมินผลการแสดงออก การทดสอบความรู้ใหม่ ความสามารถของผู้เรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง เพราะทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบถึงระดับความรู้ ความเข้าใจที่ผู้เรียนมีต่อเนื้อหาในบทเรียนนั้น ๆ การทดสอบความรู้ที่นอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองแล้ว ผู้สอนยังสามารถนำประโยชน์ของการทดสอบความรู้ไปใช้ในการประเมินว่าผู้เรียนนั้นได้รับความรู้และความเข้าใจเพียงพอที่จะผ่านไปศึกษาบทเรียนต่อไปได้หรือไม่อย่างไร การทดสอบยังมีผลต่อความคงทนในการจดจำเนื้อหาของผู้เรียนด้วย

(9) สรุปและนำไปใช้ เป็นส่วนสำคัญในขั้นตอนสุดท้ายที่บทเรียนจะต้องสรุปมโนคติของเนื้อหาเฉพาะประเด็นสำคัญ ๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทบทวนความรู้ของตนเองหลังจากศึกษา เนื้อหาผ่านมาแล้ว สำหรับในส่วนของการนำไปใช้นั้น ผู้สอนต้องมีการจัดทำกิจกรรมใหม่ ๆ หลากหลายไว้สำหรับผู้เรียน โดยกิจกรรมที่จัดทำมานี้จะต้องเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่เพิ่งเรียนรู้อันที่แตกต่างไปจากตัวอย่างที่ใช้ในบทเรียน

9.3 การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอนของบลูม (Bloom)

(1) การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ ถ้าต้องการให้เด็กมีความใฝ่รู้ ครูผู้สอนก็ต้องอบรมให้เด็กมีฉันทะ การฝึกอบรมให้มีสติและสมาธิตามหลักพระพุทธศาสนาจะช่วยให้เด็กมีความจำดี ครูต้องสอนให้เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกลั่นกรองออกมาเป็นความรู้ ความมีระเบียบวินัยและทำอะไรงริงจังเป็นลักษณะของคนที่มีระเบียบวินัย ความสำเร็จและความล้มเหลวของคนอื่น เป็นครูของเราได้ทั้งหมด **แบบตอบปัญหา** พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มองความจริงรอบด้านทุกแง่ทุกมุม พระธรรมเทศนาเรื่องปัญญาต้องคู่กับกรุณา จึงจะพาชาติรอด เป็นแนวทาง แทนที่จะโทษกันไปโทษกันมา ควรกลับมาพิจารณาที่ตัวเราเอง ดังนั้นจึงนำสรุปได้ตรงนี้ว่า ถ้าพึงปัญญาอย่างเดียวไม่สามารถนำพาประเทศชาติให้รอดปลอดภัยได้ ต้องมีความกรุณาควบคู่ไปด้วย คนของประเทศชาติจึงจะมีคนเก่ง ที่ยอมเสียสละเพื่อคนอื่น เราต้องฝึกถอนใจออกจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วมองย้อนกลับไปแบบคนนอก **วิธีบอกวัตถุประสงค์** บอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียน การที่ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนล่วงหน้าทำให้ผู้เรียนสามารถมุ่งความสนใจไปที่เนื้อหาบทเรียนที่เกี่ยวข้อง นับว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อกระบวนการเรียนรู้ การที่ผู้เรียนทราบถึงขอบเขตของเนื้อหาอย่างคร่าว ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานแนวความคิดในรายละเอียดหรือส่วนย่อยของเนื้อหาให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับเนื้อหาในส่วนใหญ่ได้ **กระตุ้นการตอบสนองของบทเรียน** การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ร่วมกิจกรรมในการเรียน การกระตุ้นการตอบสนองนี้มักจะออกมาในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดและการปฏิบัติในเชิงโต้ตอบ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้เรียนแสดงถึงความเข้าใจในสิ่งที่กำลังเรียน ผู้เรียนสามารถมีกิจกรรมร่วมในบทเรียนได้หลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการตอบคำถาม แสดงความ

คิดเห็น เลือกกิจกรรม และปฏิสัมพันธ์กับบทเรียน กิจกรรมเหล่านี้เองที่ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย เมื่อมีส่วนร่วม ก็มีส่วคิดนำหรือติดตามบทเรียน ย่อมมีส่วนผูกประสานให้ความจำดีขึ้น

(2) การศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถภาพ ความสามารถในการนำความรู้มาปฏิบัติให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ การเรียนเพื่อใช้ทำงาน มุ่งภาคปฏิบัติ เมื่อรูปแบบการทำงานเป็นแบบนี้ สถาบันการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องผลิตคนให้มีความสามารถหลากหลาย (Personal Competence) สามารถทำงานสารพัดโดยอาศัยร่างกายและคอมพิวเตอร์ทุ้มแรงสมอง สิ่งสำคัญ คือ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่นได้เพื่อให้ทีมงานแข็งแกร่ง ทักษะที่พึงประสงค์คือทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ หรือ People Skills และความสามารถในการบริหารการจัดการ คุณธรรมภายในจิตใจสำคัญไม่น้อยกว่ากัน เช่น ความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา **แบบบรรยาย** ข้อมูลข่าวสารเหมือนกับปลาในน้ำ แทนที่ครูอาจารย์จะช่วยจับปลาขึ้นให้ศิษย์ พวกเขาควรสอนวิธีจับปลาเพื่อให้ศิษย์ไปจับปลาเอง นั่นคือครูอาจารย์ควรจะสอนวิธีการศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อมูลข่าวสารให้กับศิษย์เพื่อว่าศิษย์จะได้ใช้วิธีการนั้นไปแสวงหาและสกัดความรู้จากข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง การสอนให้เด็กคิดหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อเด็กมากกว่า เพราะเด็กจะใช้วิธีการคิดนั้นไปแก้ปัญหาในอนาคต ครูจึงควรสอนวิธีแสวงหาปัญญาให้เด็ก เมื่อมีปัญญาก็จะหาทรัพย์ได้ไม่ยาก **วิธีเร่งเร้ากระตุ้น และดึงดูดความสนใจ** การจูงใจและเร่งเร้าให้ผู้เรียนอยากเรียน กระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกับบทเรียนและเนื้อหาที่จะเรียน ตามหลักจิตวิทยาแล้วผู้เรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนสูงย่อมจะเรียนได้ดีกว่าผู้เรียนที่มีแรงจูงใจน้อยหรือไม่มีแรงจูงใจเลย ดังนั้นก่อนที่จะเริ่มการนำเสนอเนื้อหาบทเรียน ควรมีการจูงใจและเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียน ควรมีการจูงใจและเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียนด้วยการใช้ภาพ แสง สี เสียง หรือใช้สื่อประกอบกันหลาย ๆ อย่าง **ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้** การชี้แนะให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนใหม่ผสมผสานกับความรู้เก่า ที่เคยได้เรียนไปแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วและมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น พยายามค้นหาเทคนิคที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาใช้ในการศึกษาความรู้ใหม่ และหาวิถีทางที่จะช่วยให้การศึกษาความรู้ใหม่ของผู้เรียนนั้นมีความกระจำซัดที่สุตเท่าที่จะทำได้ กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเองโดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมคิด ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การถามให้ผู้เรียนตอบ การเรียนรู้ที่กระจำซัดนั้น ทางเดียวที่จะเกิดขึ้นได้ก็คือการที่ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความในเนื้อหาใหม่ลงบนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์เดิม รวมกันเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่

(3) การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ มุ่งสอนเด็กให้เป็นคนดีที่ใช้ความรู้ความสามารถทำคุณประโยชน์แก่ผู้อื่น นั่นคือสอนให้อยู่อย่างมีคุณภาพด้วยการทำงานคุณประโยชน์แก่สังคม เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันฉันญาติมิตรการเป็นคนใฝ่รู้ ไม่ว่าจะอ่านหรือฟังอะไรก็ตาม การจดบันทึกจดจำเอาไปคิดวิเคราะห์และศึกษาเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเกี่ยวกับเรื่องอะไรก็ตาม ถ้าเราไม่รู้ ไม่เข้าใจเราจะไม่หยุดค้นคว้า เราอ่านและค้นคว้าเรื่อยไป เมื่ออ่านมากเข้า สิ่งที่เราอ่านก็จะตกผลึกเป็นเพชรในใจเรา คุณภาพจึงสัมพันธ์กับสมรรถภาพ

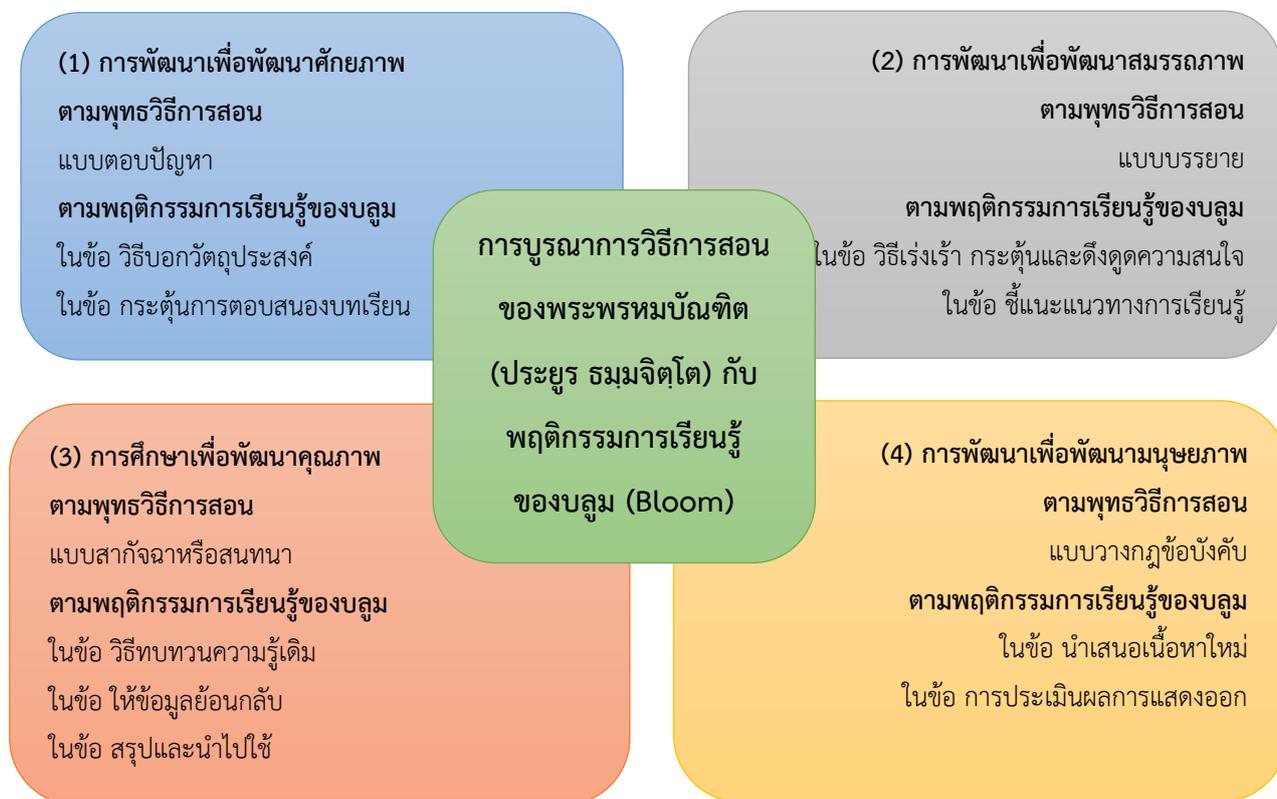
สมรรถภาพคือความเก่ง คุณภาพคือความดี **แบบสัจจาทหรือสนทนา** การศึกษาต้องประกอบด้วยขั้นตอนการรับข้อมูล (สุตมยปัญญา) และการคิดค้นวิเคราะห์ข้อมูล (จินตามยปัญญา) วิธีคิดก็คือโยนิโสมนสิการ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ทั้งปริโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความรู้เห็นถูกต้องตามความจริงคือสัมมาทิฐิ โยนิโสะแปลว่าถูกต้องแยกกาย มนสิการแปลว่าทำไว้ในใจ โยนิโสมนสิการหมายถึงการทำไว้ในใจโดยแยกกายหรือการคิดเป็นถูกต้องตามความเป็นจริงโดยอาศัยการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและคิดเชื่อมโยงตีความข้อมูล **วิธีทบทวนความรู้เดิม** การทบทวนความรู้เดิมช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น รูปแบบการทบทวนความรู้เดิมในบทเรียนบนเว็บทำได้หลายวิธี เช่น กิจกรรมการถาม-ตอบคำถาม หรือแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนอภิปรายหรือสรุปเนื้อหาที่ได้เคยเรียนมาแล้ว ตามหลักของโครงสร้างทางปัญญา ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม การทบทวนความรู้เดิม อาจอยู่ในรูปแบบของการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดย้อนหลังถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้มาก่อนหน้านี้ก็ได้ การกระตุ้นดังกล่าวอาจแสดงด้วยคำพูด คำเขียน ภาพ หรือผสมผสานกันแล้วแต่ความเหมาะสม **ให้ข้อมูลย้อนกลับ** ขั้นตอนนี้บทเรียนควรให้ผลย้อนกลับหรือการให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้เรียนเกี่ยวกับความถูกต้อง และระดับความถูกต้องของคำตอบนั้น ๆ การให้ผลย้อนกลับถือว่าเป็นการเสริมแรงอย่างหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน พยายามสอดแทรกเนื้อหาความรู้เดิม แต่ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อให้น่าสนใจขึ้นและสอดแทรกอยู่ตามบทต่าง ๆ เพื่อเป็นการทบทวนความรู้ **สรุปและนำไปใช้** เป็นส่วนสำคัญในขั้นตอนสุดท้ายที่บทเรียนจะต้องสรุปโมเดลของเนื้อหา เฉพาะประเด็นสำคัญ ๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทบทวนความรู้ของตนเองหลังจากศึกษา เนื้อหาผ่านมาแล้ว สำหรับในส่วนของการนำไปใช้นั้น ผู้สอนต้องมีการจัดหากิจกรรมใหม่ ๆ หลากหลายไว้สำหรับผู้เรียน โดยกิจกรรมที่จัดหามาจะต้องเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่เพิ่งเรียนรู้มาที่แตกต่างไปจากตัวอย่างที่ใช้ในบทเรียน

(4) การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษยภาพ พัฒนาคอนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาต้องพัฒนาคอนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เต็มตามศักยภาพทั้งทางกาย ทางสังคม ทางอารมณ์และทางปัญญา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการศึกษาต้องพัฒนาคอนให้ครบทั้ง 4 ด้านตามหลักพระพุทธศาสนาดังต่อไปนี้ 1) กายภาวนา (การพัฒนาทางกาย) มีทักษะในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ตามแนวหลักสูตรศึกษา 2) สีสภาวนา (การพัฒนาทางสังคม) ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้เป็นที่นับหน้าถือตาของคนในสังคม รู้จักการบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมตามแนวจริยศึกษา 3) จิตภาวนา (การพัฒนาทางจิต) ไม่ดูถูกตนเอง ไม่ดูถูกท้องถิ่นมีสุขภาพจิตดี มีความสุขตาม **แบบวางกฎข้อบังคับ** ปัญญาคือความรู้สึกรู้รอบที่ว่ามีรู้สึกรู้เรื่องตัวเองด้วยการมองด้านใน ส่วนที่ว่ามีรู้รอบคือรู้โลกภายนอกรอบตัวเรา ตัวเราเองเป็นเรื่องที่ต้องรู้สึก ความรู้ตนเป็นจุดเริ่มต้นได้ตามหลักการที่ว่า *อตตา หิ อตตโน นาโถ* ตนแลเป็นที่พึ่งของตน เมื่อรู้ตนแล้วก็รู้สิ่งที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงกับตนเองตามลำดับของการรู้ตน รู้คน รู้งาน รู้วิชาการ นั่นคือรู้รอบและรู้กว้างขยายไปครอบคลุมโลกภายนอก เป็นการ

วางกฎให้กับตัวเอง **นำเสนอเนื้อหาใหม่** ผู้สอนพิจารณาลักษณะของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้การนำเสนอ บทเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด หลักสำคัญในการนำเสนอเนื้อหาใหม่ของบทเรียนก็คือ ใช้ตัวกระตุ้นที่เหมาะสมในการเสนอเนื้อหาใหม่ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้การรับรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับ คำอธิบายสั้น ๆ ง่าย แต่ได้ใจความ การใช้ภาพประกอบ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น และมีความคงทน ในการจำได้ดีกว่าการใช้คำอธิบายเพียงอย่างเดียว **การประเมินผลการแสดงออก** การทดสอบความรู้ใหม่ ความสามารถของผู้เรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง เพราะทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบถึงระดับ ความรู้ความเข้าใจที่ผู้เรียนมีต่อเนื้อหาในบทเรียนนั้น ๆ การทดสอบรู้นั้นนอกจากจะเป็นการเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองแล้ว ผู้สอนยังสามารถนำประโยชน์ของการทดสอบความรู้ไปใช้ในการประเมินว่า ผู้เรียนนั้นได้รับความรู้และความเข้าใจเพียงพอที่จะผ่านไปศึกษาบทเรียนต่อไปได้หรือไม่อย่างไร การทดสอบ ยังมีผลต่อความคงทนในการจดจำเนื้อหาของผู้เรียนด้วย

10. องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอน ของบลูม (Bloom)” ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังแผนภาพที่ 4 ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 4 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

11. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอนของบลูม (Bloom)” ผู้วิจัยมีข้อเสนอ ดังนี้

11.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการวางแผนนำวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) บรรจุในตำราสอน ในรายวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

11.2 ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

ผลจากการศึกษาการบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอนของบลูม (Bloom) ในครั้งนี้ ผลที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นวิธีการสอนที่ผสมผสานกันระหว่างการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอนของทำนองอื่น ๆ

11.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาผลงานของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ในด้านอื่น ๆ
- 2) ควรศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
- 3) ควรศึกษาการนำหลักการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ไปใช้ในการสอนวิชาต่าง ๆ

12. เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2547). *โรงเรียนวิถีพุทธเพื่อสังคมไทย*. ในโรงเรียนวิถีพุทธ. พระศรีธวัชเมธี (ชนะ ป.ธ.9). บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2548). *ขอบฟ้าแห่งความรู้ กับผลงานด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- _____. (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต, ป.ธ.9, Ph.D.). (2558). *พระธรรมเทศนาในอเมริกา*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2549). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2540). *พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ : เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2547). *ทิศทางการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Volume 2 No 3 (September-December 2022)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2565)

Wishing Journal Review

~ AR 18 ~

Wishing Journal Review.

วารสารภาวนาสารปริทัศน์